

ЧИ ПОТРІБНА МЕДИЧНА ЕТИКА ФАРМАЦЕВТУ?

Лантух А. П.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

Кафедра філософії та соціології

lantuhap@gmail.com

Сьогодні медицина має значні можливості змінювати людське життя. Тому кожен його етап – зачаття, пологи, дитинство, юність, зрілі роки, старість і смерть – може бути змінений за бажанням хворого, його родичів, лікарів тощо. Технічний прогрес безперервно розширює масштаби людського генія і винахідливості вчених. Майже досягнувши панування у сфері неорганічної природи, людство в даний час готове підпорядкувати своєму контролю сили живої природи. Цей технічний прогрес виходить за межі традиційних моральних цінностей. А тому тривога за катастрофічні помилки з боку людини примушує медиків замислюватися над моральними наслідками наукового прогресу. В цих умовах з'явилася нова дисципліна – *медична етика*, яка має визначити межі застосування нових знарядь життя і смерті [1].

З часом з'ясувалося, що положення медичної етики, цієї нової дисципліни, не торкається ні екстраординарних медичних засобів, до яких вдаються на початку або в кінці життєвого шляху, ні буденних рецептів медичної практики.

Громадськість рідко дізнається про останні проблеми медичної етики. Нові ліки, отримані в пробірках, потім випробовуються на тваринах. У разі відсутності ефекту токсичності вони адресуються людині. Подібна фармакологічна практика висуває перед фармацевтами та лікарями чимало моральних проблем. Наприклад, чи можна проводити випробування нових ліків на хворих? В ідеалі у подібних експериментах мають брати участь лише добровольці, що також само по собі є моральною проблемою. Необхідно, щоб доброволець був повністю інформований про міру ризику випробування, яке проводилося, аби його вибір був свідомим, тобто виходив з повного обсягу інформації про це випробування. Їх позицію можна порівняти з положенням мінера або ув'язненого. Вчинок добровольця ми вважаємо актом людської солідарності, тому що він розглядає отримувану винагороду не як платню, а як природну винагороду за ризик. Конституція Франції, наприклад, забороняє отримувати прибуток, використовуючи органи людського тіла. Через цю обставину багато медичних клінік позбавляються своїх добровольців для проведення випробувань.

Інші етичні проблеми стосуються процесу пошуку лікувальних засобів. Мають місце випадки, коли ліки, призначені для лікування рідкісних хвороб, не виробляються і не розробляються навіть в лабораторних умовах, оскільки науковий інтерес при цьому вступає в протиріччя з комерційним розрахунком. Особливі проблеми пов'язані з процесом використання ліків: чисельні місцеві фармацевтичні фабрики можуть інколи перешкоджати раціональному використанню нових медикаментів. Усі хвороби передбачають симптоми як органічного, так і психічного характеру. Останні можуть обумовлюватися культурними, релігійними, емоційними і пізнавальними чинниками.

Що стосується медичних розпоряджень, то тут значного поширення набула ліберальна традиція, згідно з якою лікар має право обирати будь-яку стратегію поза всяким стороннім контролем. Медицина стає наукою, і кожен громадянин завдяки громадським і добродійним фондам у будь-якому випадку може вимагати однаково високого рівня медичного обслуговування. У цілому етика медичних розпоряджень багато в чому обумовлюється моральним аспектом процесу виробництва ліків.

Медицина – це галузь, яка вимагає досить високого рівня професіоналізму і передбачає відносно чітку систему певних етичних принципів. Також медицина — професія, яка на додаток до професійного знання має особливу етику, котра об'єднує представників

цієї професії за допомогою особливих норм і зобов'язань. Щодо медичної етики – то це сукупність пов'язаних між собою індивідуальних і соціальних принципів, покликаних чинити вплив на самостійні дії лікаря або фармацевта.

У межах медичної етики виділяють три різні рівні і сім вимірів. Рівень індивідуальної етики, який включає професійну автономію та благодіяння. Рівень соціальної етики, що стосується доступності, справедливості та способів розподілу медичних ресурсів. Рівень медичної практики, який породжує етичні проблеми у зв'язку з трансплантацією органів і народженням дітей з вадами розвитку [2]. Розглянемо виміри медичної етики:

1. *Професійна автономія* в медицині – це право визначати курс лікування пацієнта і здійснювати вибір без втручання інших осіб. Автономія лікаря обмежується правом пацієнта на повну інформацію про стан свого здоров'я і прийняття рішення на цій підставі. Однак реалізація права пацієнта є проблематичною у тих випадках, коли він не в змозі сприймати інформацію і приймати рішення, наприклад, перебуваючи у коматозному стані або перебуваючи у похилому віці.

2. *Благодіяння* – відоме положення з «клятви Гіппократа» – це професійний обов'язок лікаря надавати допомогу іншим у разі потреби. У межах медичної етики потрібно знайти баланс між благодіянням, з одного боку, і запобіганням подальшій шкоді (наприклад, необхідність припинити біль), з другого. Цей етичний діалог формулюється як протистояння святості життя і якості життя.

3. *Доступність медицини* – це право кожного пацієнта на отримання лікарської допомоги. Доступ до лікування тісно пов'язаний з можливістю пацієнта оплатити медичні послуги, лікарські препарати. Передбачається, що цей обов'язок повинні узяти на себе держава і суспільство.

4. *Справедливість* – це право пацієнта отримувати медичну допомогу, вільну від упереджень і фаворитизму. Судження лікаря мають бути неупереджені незалежно від можливостей пацієнта платити за лікування.

5. *Розподіл медичних ресурсів* має здійснюватися не лише за принципом платоспроможності пацієнта, але і за таким критерієм, як діагностична група пацієнта.

6. У питаннях *трансплантації органів* активну роль повинні відігравати суспільство і держава. Зокрема, зараз існує необхідність в державній програмі, яка містила б закони, що регулюють забезпечення донорськими органами та зводять до мінімуму чинник випадковості у цьому питанні.

7. *Народження дітей з фізичними вадами* розвитку викликає не лише етичні проблеми, але і такі, як цінність і якість життя, можливості сім'ї та суспільства з догляду за пацієнтом та ін. Медичне рішення з приводу новонародженого завжди засновується на неповному знанні про майбутнє, а також на тому факті, що інша особа або група осіб повинні прийняти рішення з приводу долі новонародженого. Етичні переконання віддзеркалюють ступінь приналежності суб'єкта тим чи іншим моральним принципам.

Отже, лікарі, фармацевти повинні нести більшу моральну відповідальність, ніж неспеціалісти. Виходячи з тих практичних проблем, які вирішує медична етика, слід замислитися, чи не варто презентувати цю галузь медичного знання до навчального процесу майбутніх фармацевтів?

Література

1. Згречча Е., Спаньйола А.Дж., П'євро М.Л. Біоетика: підручник / пер. з італ. В. Шовкун. – Львів: Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2007. – 672 с.
2. Jonsen A.A. The new medicine and the old ethics. – Cambridge (Mass.); L.: Harvard univ. press, 1990. – XI, 171 p.